

Metode și tehnici utilizate în procesul de redactare a unui text literar la școlari mici

Metodele de învățare reprezintă un element de bază al strategiilor didactice, în strânsă relație cu mijloacele de învățământ și cu modalitățile de grupare a elevilor. De aceea, opțiunea pentru o anumită strategie didactică condiționează utilizarea unor metode de învățământ specifice.

Atât metodele tradiționale, cât și cele alternative de predare - învățare sunt fundamentale pentru buna desfășurare a activității didactice, iar profesorului îi revine sarcina de a selecta atât metodele moderne, cât și cele tradiționale ce pot fi folosite eficient în lecțiile de dobândire de noi cunoștințe și în lecțiile de evaluare a cunoștințelor și abilităților.

Una dintre metodele utilizate în clasă este brainstorming-ul - o metodă didactică de stimulare a creativității care constă într-un proces de producere (de către elevi) a unor idei asociate unui element inițial, proces separat de cel de valorizare a acestor idei.

Brainstorming-ul sau metoda asaltului de idei provine din rândul metodelor de stimulare a creativității, însă datorită valorii formative pe care o are a fost preluată și de sistemul educațional. În principiu metoda presupune următoarele etape:

- alegerea temei și specificarea sarcinii de lucru;
- emiterea într-un mod cât mai rapid, în enunțuri scurte și concrete, fără cenzură, atuturilor ideilor – chiar și a celor neobișnuite, absurde, fanteziste – așa cum vin ele în minte, legate de rezolvarea unei situații-problemă. Se pot face asociații în legătură cu afirmațiile altor colegi, se pot prelua, completa sau transforma ideile din grup, dar fără a se aprecia critic valoarea acestora;
- se înregistrează cât mai fidel, în scris (pe tablă, flipchart), cu video sau reportofon, toate ideile emise;
- după expirarea timpului alocat pentru emiterea ideilor se face o pauză ce are rolul de a permite „așezarea” ideilor emise și recepționate;

- se reiau, pe rând, ideile emise, iar grupul găsește criterii de grupare a lor pe categorii-simboluri, cuvinte-cheie, imagini care reprezintă posibile criterii;
- în etapa următoare se face analiza critică, evaluarea, argumentarea și contraargumentarea ideilor emise. Se selectează ideile originale sau cele mai apropiate de soluții fezabile pentru problema pusă în discuție.
- se afișează ideile rezultate de la fiecare grup, în forme cât mai variate și originale: cuvinte, propoziții, imagini, desene, cântece, colaje pentru a fi cunoscute de ceilalți.

Profesorul are rolul de a stimula și încuraja exprimarea ideilor, de a nu permite intervențiile inhibante, de a stimula explozia de idei.

Brainstorming-ul contribuie la dezvoltarea creativității, stimularea gândirii divergente, la crearea spiritului de colaborare între membrii unui grup.

Metoda se folosește atât în cadrul orelor de limbă (comunicare), cât și a celor de literatură, în special în orele de creare de texte literare.

Avantajele metodei brainstorming:

- Permite obținerea rapidă și ușoară a ideilor noi și a soluțiilor posibile;
- Costuri reduse necesare aplicării metodei;
- Aplicabilitate largă, în toate domeniile;
- Dezvoltă abilitatea de a lucra în echipă.

Dezavantajele și limitele brainstorming-ului:

- Nu suplinește cercetarea de durată, clasică;
- Depinde de calitățile liderului de a anima și dirija discuția;
- Oferă doar soluții posibile nu și realizarea efectivă;
- Uneori poate fi prea obositor sau solicitant pentru unii participanți.

Metoda Ciorchinelui este o altă metodă modernă de predare, utilizată frecvent în procesul didactic.

Ciorchinele este o variantă a brainstorming-ului ce urmărește mai mult decât să stimuleze inventarierea cunoștințelor, respectiv găsirea conexiunilor între idei diferite.

Această metodă încurajează copiii să gândească liber, deschis, dând fiecăruia posibilitatea de a participa, fie individual, fie în grup sau pe perechi, la desfășurarea activității propuse.

Metoda presupune parcurgerea anumitor etape:

- stabilirea temei de discuție (poate fi un cuvânt, o expresie, un titlu) se scrie la mijlocul foii sau a tablei;
- elevii trebuie să se gândească la tema anunțată și să noteze pe foaie ideile lor în jurul

cuvântului central (tema), iar pe măsură ce ideile lor constituie puncte de pornire pentru alte idei, acestea se leagă între ele, formând „ciorchinele”;

- se completează schema până la expirarea timpului alocat;
- se verifică și se completează la tablă soluțiile cele mai apropiate de tema dată, fără a le repeta, iar elevii își pot completa pe fișele cu soluțiile date de colegi.

Metoda Ciorchinului se poate folosi la sistematizarea și fixarea cunoștințelor, realizând, sub o formă ludică și într-un mod plăcut, schemele recapitulative.

Cea de-a treia metodă pe care o descriu, Explozia stelară (Starburst) este o metodă de lucru pe grupe, care stimulează crearea de întrebări, așa cum brainstorming-ul dezvoltă construcția de idei pe idei.

Metoda constă în scrierea ideii sau a problemei de dezbătut pe o foaie de hârtie (sau la tablă), în interiorul unei stele cu cinci colțuri, în vârfurile căreia vor fi scrise o serie de întrebări: „Cine?”, „Ce?”, „Unde?”, „Când?”, „De ce?”.

Folosindu-se de aceste întrebări, elevii vor formula alte întrebări, cu scopul de a analiza și interpreta tema dată din cât mai multe puncte de vedere.

Desfășurarea acestei metode presupune respectarea următoarelor etape:

- propunerea problemei;
- organizarea clasei în mai multe grupuri, fiecare dintre acestea notând problema pe o foaie de hârtie;
- elaborarea în fiecare grupă a unei liste cu întrebări diverse care au legătură cu problema de discutat;
- comunicarea rezultatelor muncii de grup;
- evidențierea celor mai interesante întrebări și aprecierea muncii în echipă. Folosirea acestei metode în cadrul orelor de literatură este relativ ușoară, deoarece nu necesită explicații prealabile, ceea ce conduce la un timp de lucru mai mare. Formarea deprinderii elevilor de a formula întrebări îi conduce treptat pe aceștia la o mai ușoară interpretare a textelor literare, dar și la crearea de texte literare pornind de la întrebările formulate.

Cadranele - metodă de lucru în care elevii, lucrând individual, pe grupe sau în perechi, trebuie să completeze o fișă împărțită în patru părți (cadrane) prin trasarea a două drepte perpendiculare. Cele patru părți sunt numerotate de la 1 la 4 și în fiecare se scrie câte o sarcină pe care elevii trebuie să o rezolve pe baza informațiilor din lecție.

Alegerea sarcinilor se realizează în funcție de obiectivele lecției, de ceea ce se dorește să se obțină de la elevi. După stabilirea și notarea sarcinilor pe fișă, elevii citesc textul suport și, prin muncă independentă sau pe echipe, cu ajutorul sau fără ajutorul profesorului,

completează cadranele, răspunzând la sarcinile date.

După expirarea termenului alocat se verifică soluțiile, se dezbate și se analizează variantele cele mai reușite și se fac aprecieri.

Folosirea acestei metode determină o mai bună receptare a mesajului scris, oferă oportunități elevilor în sensul exprimării unor puncte de vedere personale referitoare la subiectul pus în discuție, stimulează atenția și gândirea, determină creșterea respectului de sine, a încrederii în forțele proprii.

Știu – Vreau să știu – Am învățat

Acest model de predare pornește de la premisa că informația anterioară a elevului trebuie luată în considerare atunci când se predau noi informații.

Un instrument important de învățare îl reprezintă lectura, care se asociază cu brainstorming-ul și conversația.

Metoda constă în completarea, pe rând, a trei coloane cu următoarele titluri:

- Știu
- Vreau să știu
- Am învățat

Etapa „Știu” implică două nivele ale accesării cunoștințelor anterioare: un brainstorming cu rol de anticipare și o activitate de categorizare. Brainstorming-ul se realizează în jurul unui concept cheie din conținutul textului ce urmează a fi parcurs.

Întrebări generale de felul „Ce știți despre...” se recomandă atunci când elevii dețin un nivel scăzut de informații despre conceptul în cauză. Pe baza informațiilor obținute în urma brainstorming-ului se efectuează operații de generalizare și categorizare. Elevilor li se cere să analizeze ceea ce știu deja și să le observe pe cele care au puncte comune și pot fi incluse într-o categorie mai generală. A ne gândi la ceea ce știm ne ajută să ne îndreptăm atenția asupra a ceea ce nu știm.

Etapa „Vreau să știu” presupune formularea unor întrebări care apar prin evidențierea punctelor de vedere diferite apărute ca rezultat al brainstorming-ului sau categorizărilor. Rolul acestor întrebări este de a orienta și personaliza actul lecturii. Întrebările elevilor se citesc, se ordonează după diferite criterii și se notează la tablă, urmând ca elevii să-și completeze fișele personale cu ceea ce nu notat deja.

BIBLIOGRAFIE

1. Ion Coteanu - Gramatica de baza a limbii române, Editura Albatros, 1996:
2. Iorgu Iordan. Stilistica limbii române. Ediție definitivă. București: Editura Științifice.